

ลักษณะทั่วไปของผู้มารับบริการทั้งสองประเภท

ตามที่กล่าวมาแล้วว่า ศูนย์บริการสาธารณสุข 2 (ศูนย์สุขภาพคนสตรีไทย) ได้ให้บริการวางแผนครอบครัวแก่ประชาชนทั้งสามประเภท คือ การกินยา การฉีดยา และการใส่ห่วงอนามัย ทั้งนี้การจำแนกลักษณะทั่วไปของผู้มารับบริการ ผู้เขียนจะจำแนกลักษณะบางประการของผู้มารับบริการตามประเภทของวิธีคุมกำเนิดที่เลือกใช้

วิธีคุมกำเนิดที่ผู้มารับบริการทั้งสองประเภทเลือกใช้

ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทั้งสองประเภท สามารถเลือกใช้วิธีคุมกำเนิดได้ 3 อย่างคือ การกินยา การฉีดยา และการใส่ห่วงอนามัย จากผลการวิจัยพบว่า ผู้มารับบริการทั้งสองประเภทจำนวน 200 คน เลือกใช้วิธีคุมกำเนิดด้วยการกินยา 96 คน ฉีดยา 68 คน และใส่ห่วง 36 คน เป็นผู้มารับบริการทุกขั้นตอนที่เลือกใช้วิธีคุมกำเนิดด้วยการกินยา 33 คน คุมวิธีฉีดยา 40 คน และคุมวิธีใส่ห่วงอนามัย 27 คน ส่วนผู้มารับบริการเฉพาะในระยะแรกที่เลือกใช้วิธีคุมกำเนิดด้วยการกินยา มี 63 คน คุมวิธีฉีดยา มี 28 คน และคุมวิธีใส่ห่วงอนามัย มี 7 คน คิดเป็นผู้มารับบริการทุกขั้นตอน คุมวิธีกินยาร้อยละ 34.38 ผู้มารับบริการเฉพาะในระยะแรก คุมวิธีกินยาร้อยละ 65.62 ผู้มารับบริการทุกขั้นตอน คุมวิธีฉีดยาร้อยละ 58.82 ผู้มารับบริการเฉพาะในระยะแรก คุมวิธีฉีดยาร้อยละ 41.18 ส่วนผู้มารับบริการทุกขั้นตอน คุมวิธีใส่ห่วงอนามัยมีร้อยละ 75 และผู้มารับบริการเฉพาะในระยะแรก คุมวิธีใส่ห่วงอนามัยมีร้อยละ 25 (ดูรายละเอียดจากตารางที่ 1)

จะเห็นได้ว่า ผู้มารับบริการเฉพาะในระยะแรก คุมกำเนิดด้วยวิธีกินยานั้นมีมากกว่าผู้มารับบริการทุกขั้นตอน แต่ผู้มารับบริการทุกขั้นตอน คุมกำเนิดด้วยวิธีฉีดยาและใส่ห่วงอนามัยมีมากกว่าผู้มารับบริการเฉพาะในระยะแรก

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา: แสดงอัตราส่วนร้อยละของ วิธีกุมกำเนิก
ที่ผู้มารับบริการทั้งสองประเภทใช้

ชนิดของผู้มารับบริการ	ยาเม็ดรับประทาน		ยาฉีด		ห่วงอนามัย	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
ผู้มารับบริการทุกขั้นตอน	33	34.38	40	58.82	27	75
ผู้มารับบริการเฉพาะใน ระยะแรก	63	66.62	28	41.18	9	25
รวม	96	100.00	68	100.00	36	100

เมื่อทำการทดสอบไคสแคว ที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.05 df = 2 ค่า $\chi^2 = 5.99$
ผลที่ได้จากการคำนวณ $12.5 > 5.99$ แสดงว่า วิธีกุมกำเนิกที่ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเลือกใช้
กุมกำเนิก มีผลต่อการมารับบริการวางแผนครอบครัวทุกขั้นตอน หรือการมารับบริการวางแผน
ครอบครัวเฉพาะระยะแรก

ภูมิหลังและภาวะทางสังคมของผู้มารับบริการทั้งสองประเภท

ก. อายุของผู้มารับบริการ เมื่อจำแนกอายุของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทั้งสอง
ประเภท ความวิธีกุมกำเนิกแล้ว พบว่า ผู้มารับบริการทั้งสองประเภทมีอายุระหว่าง
15 - 44 ปี และส่วนใหญ่จะมีอายุระหว่างกลางวัยเจริญพันธุ์ คือ อายุระหว่าง 20 - 34 ปี
ซึ่งมีถึงร้อยละ 81 ของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทั้งหมด ส่วนผู้มารับบริการวางแผน
ครอบครัวที่มีอายุอยู่ในช่วงต้นและปลายวัยเจริญพันธุ์มีเพียงร้อยละ 19 เท่านั้น

ในการจำแนกอายุของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทั้งสองประเภท ผู้เขียนได้แยกย่อยลงไปตามประเภทของวิธีคุมกำเนิด คือ การฉีดยา การกินยา และการใส่ห่วงอนามัย พบว่า

ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวตลอดทุกชั้นตอน นิยมคุมกำเนิดด้วยการฉีดยามากที่สุด รองลงมาคือการกินยา และการใส่ห่วงอนามัย ตามลำดับ คือ นิยมฉีดยาร้อยละ 40 กินยาร้อยละ 33 และใส่ห่วงอนามัยร้อยละ 27 ส่วนผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะในระยะแรก นิยมการคุมกำเนิดด้วยการกินยามากที่สุด รองลงมาคือการฉีดยาและการใส่ห่วงอนามัย คือ กินยาร้อยละ 63 ฉีดยาร้อยละ 28 และใส่ห่วงอนามัยร้อยละ 9 แต่เมื่อรวมกันแล้ว ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทั้งสองประเภทนิยมการกินยามากที่สุด คือ ร้อยละ 48 รองลงมาคือการฉีดยาร้อยละ 34 และใส่ห่วงอนามัยร้อยละ 18 เท่านั้น

สำหรับอายุเฉลี่ยของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวตลอดทุกชั้นตอนที่กินยาอยู่นั้น คือ 24.88 ปี ผู้ที่เลือกใช้วิธีฉีดยา คือ 28.38 ปี และผู้ที่เลือกใช้วิธีใส่ห่วงอนามัยคือ 27.74 ปี และผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะในระยะแรก ที่กินยามีอายุเฉลี่ย 27.74 ปี ผู้ที่ฉีดยามีอายุเฉลี่ย 26.50 ปี และผู้ที่ใส่ห่วงอนามัย มีอายุเฉลี่ย 22.55 ปี นับว่าในบรรดาผู้ที่มารับบริการวางแผนครอบครัวทุกชั้นตอนนี้ ผู้ที่เลือกการคุมกำเนิดด้วยการฉีดยา มีอายุเฉลี่ยมากที่สุด ส่วนผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรกนั้น ผู้ที่เลือกใช้วิธีคุมกำเนิดด้วยการกินยา และใส่ห่วงอนามัย มีอายุเฉลี่ยมากที่สุด และผู้ที่อายุน้อยที่สุด ก็คือ พวกที่เลือกวิธีคุมกำเนิดด้วยการใส่ห่วงอนามัย (ดูรายละเอียดจากตารางที่ 2)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 การจำแนกอายุของผู้มารับบริการทั้งชายและหญิงโดยประเภทตามวิธีคุมกำเนิดที่เลือกใช้

อายุเมื่อมา รับบริการ	กินยา				ฉีดยา				ใส่ห่วงอนามัย			
	ผู้มารับบริการ ทุกขั้นตอน		ผู้มารับบริการ เฉพาะระยะแรก		ผู้มารับบริการ ทุกขั้นตอน		ผู้มารับบริการ เฉพาะระยะแรก		ผู้มารับบริการ ทุกขั้นตอน		ผู้มารับบริการ เฉพาะระยะแรก	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
15 - 19	4	12.1	-	-	-	-	5	17.8	1	3.7	2	22.2
20 - 24	13	39.4	27	42.9	8	20	5	17.8	12	44.4	4	44.5
25 - 29	12	36.4	18	28.6	16	40	12	42.8	3	11.1	3	33.3
30 - 34	2	6.1	7	11.1	10	25	3	10.8	7	26.0	-	-
35 - 39	1	3.0	6	9.5	4	10	3	10.8	1	13.7	-	-
40 - 44	1	3.0	5	7.9	2	5	-	-	3	11.1	-	-
รวม	33	100	63	100	40	100	28	100	27	100	9	100
Mean	24.88		27.74		28.38		26.5		27.74		22.55	
S.D.	5.37		5.5		6.65		5.85		7.03		3.69	
Median	24.29		25.47		28.25		26.16		25.33		22.62	

ข. อายุของสามีผู้มารับบริการ จากการจำแนกอายุของสามีผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเป็น 7 ช่วงด้วยกัน คือ 15 - 19 ปี 20 - 24 ปี 25 - 29 ปี 30 - 34 ปี 35 - 39 ปี 40 - 44 ปี และ 45 ปีขึ้นไป พบว่า สามีของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทั้งสองประเภท ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 25 - 34 ปี คือ มีถึงร้อยละ 63.5 ซึ่งนับว่าส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางวัยเจริญพันธุ์ แต่เมื่อจำแนกอายุของสามีของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทั้งสองประเภท ตามวิธีคุมกำเนิดที่ใช้ คือ กินยา ฉีดยา และการใส่ห่วงอนามัยแล้ว พบว่า สามีของสตรีผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทุกชั้นตอนด้วยการเลือกใช้ห่วงอนามัยมีอายุเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ 32.56 ปี รองลงมาคือ สามีของสตรีที่เลือกใช้การคุมกำเนิดด้วยวิธีฉีดยา และกินยาตามลำดับ ส่วนสามีของสตรีที่มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรกด้วยวิธีฉีดยา มีอายุเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ 31.46 ปี รองลงมาคือ สามีของสตรีที่เลือกใช้การคุมกำเนิดด้วยวิธีกินยา และใส่ห่วงอนามัยตามลำดับ (ดูรายละเอียดจากตารางที่ 3)

เป็นที่น่าสังเกตว่า อายุเฉลี่ยของสามีผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทั้งสองประเภทด้วยวิธีใส่ห่วงนั้น มีอายุแตกต่างกันมากที่สุด คือ สามีผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทุกชั้นตอนมีอายุสูงสุดของค่าเฉลี่ยทุกประเภท คือ 32.56 ปี และสามีของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรก มีอายุต่ำสุดของค่าเฉลี่ยทุกประเภท คือ 23.66 ปี ซึ่งเมื่อเทียบอายุเฉลี่ยของสามีผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทั้งสองประเภทกับอายุของภรรยาแล้ว พบว่า อายุของทั้งสามีและภรรยาซึ่งมารับบริการวางแผนครอบครัวทั้งสองประเภทด้วยวิธีใส่ห่วงอนามัยแปรตามกัน คืออายุของสตรีที่มารับบริการวางแผนครอบครัวทุกชั้นตอนด้วยวิธีใส่ห่วงอนามัยค่อนข้างสูง (27.74 ปี) อายุของสามีก็สูงด้วย (32.56 ปี) และในทางตรงกันข้าม เมื่ออายุของสตรีผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรก ด้วยวิธีใส่ห่วงอนามัยต่ำกว่าผู้มารับบริการประเภทอื่นๆ ทุกประเภท (22.55 ปี) อายุของสามีก็ต่ำกว่าสามีของสตรีผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวประเภทอื่นๆ ด้วย (23.66 ปี)

ตารางที่ 3 การจำแนกอายุสามีของผู้มารับบริการทั้งสองประเภทตามวิธีคุมกำเนิดที่เลือกใช้

อายุเมื่อมา รับบริการ	กินยา				ฉีดยา				ใส่ห่วงอนามัย			
	ผู้มารับบริการ ทุกขั้นตอน		ผู้มารับบริการ เฉพาะระยะแรก		ผู้มารับบริการ ทุกขั้นตอน		ผู้มารับบริการ เฉพาะระยะแรก		ผู้มารับบริการ ทุกขั้นตอน		ผู้มารับบริการ เฉพาะระยะแรก	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
15 - 19	2	6.1	1	1.6	-	-	-	-	-	-	1	11.1
20 - 24	4	12.1	4	6.3	3	7.5	3	10.7	4	14.8	5	55.6
25 - 29	17	51.5	24	38.1	11	27.5	7	25.0	9	33.3	2	22.2
30 - 34	7	21.2	20	31.8	12	30.0	12	42.9	5	18.5	1	11.1
35 - 39	1	3.0	4	6.3	10	25.0	3	10.7	2	7.5	-	-
40 - 44	2	6.1	6	9.6	2	5.0	2	7.9	3	11.1	-	-
≥ 45	-	-	4	6.3	2	5.0	1	3.6	4	14.8	-	-
รวม	33	100	63	100	40	100	28	100	27	100	9	100
Mean	28.06		31.18		30.48		31.46		32.56		23.66	
S.D.	5.47		7.54		6.06		5.88		8.32		4.08	
Median	25.12		29.68		32.00		31.16		30.00		23.00	

ค. การศึกษาของผู้นำรับบริการวางแผนครอบครัว ในการศึกษาเกี่ยวกับระดับ การศึกษาของผู้นำรับบริการวางแผนครอบครัวทั้งสองประเภทนั้น ผู้เขียนได้จำแนกจำนวนปี ที่ผู้นำรับบริการวางแผนครอบครัวได้รับการศึกษา เพื่อความสะดวกในการหาค่าเฉลี่ยของ จำนวนปีที่ผู้นำรับบริการวางแผนครอบครัวได้รับการศึกษา โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ 3 ปี 4 ปี, 5 - 7 ปี, 8 - 10 ปี, และ 11 ปี พบว่า จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาเฉลี่ยของ ผู้นำรับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรก ค่ายวิธีฉีดยาสูงที่สุด คือ 5.10 ปี รองลงมา คือ ผู้นำรับบริการวางแผนครอบครัวทุกชั้นตอนค่ายวิธีกินยา คือ 4.97 ปี และรองลงมาตาม ลำดับคั้งนี้ คือ ผู้นำรับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรกค่ายวิธีกินยา 4.76 ปี ผู้นำ รับบริการวางแผนครอบครัวทุกชั้นตอนค่ายวิธีใส่ห่วงอนามัย 4.63 ปี ผู้นำรับบริการวางแผน ครอบครัวทุกชั้นตอนค่ายวิธีฉีดยา 3.98 ปี และจำนวนปีเฉลี่ยที่ได้รับการศึกษาต่ำที่สุด คือ ผู้นำ รับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรกค่ายวิธีใส่ห่วงอนามัย มีค่าเฉลี่ย 3.55 ปี เมื่อ เฉลี่ยรวมจำนวนปีของผู้นำรับบริการวางแผนครอบครัวแล้วได้ 4.46 ปี ซึ่งก็อยู่ในระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 (กระจายละเอียดจากตารางที่ 4)

จากข้อมูลที่ได้ เราจะเห็นว่า ผู้นำรับบริการวางแผนครอบครัวทั้งสองประเภทค่าย วิธีกินยาจะมีจำนวนปีที่ได้รับการศึกษาเฉลี่ยใกล้เคียงกัน ส่วนผู้นำรับบริการวางแผนครอบครัว ทั้งสองประเภทค่ายวิธีฉีดยา และใส่ห่วงอนามัย จะมีจำนวนปีที่ได้รับการศึกษาเฉลี่ยต่างกันมาก คือ ผู้นำรับบริการวางแผนครอบครัวทุกชั้นตอนค่ายวิธีฉีดยา มีจำนวนปีที่ได้รับการศึกษาเฉลี่ย 3.98 ปี และผู้นำรับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรกค่ายวิธีฉีดยา มีจำนวนปีที่ได้รับการศึกษา ถึง 5.10 ปี และในทางตรงกันข้าม ผู้นำรับบริการวางแผนครอบครัวทุกชั้นตอนค่ายวิธีใส่ ห่วงอนามัย มีจำนวนปีที่ได้รับการศึกษาเฉลี่ย 4.63 ปี แต่ผู้นำรับบริการวางแผนครอบครัว เฉพาะระยะแรกค่ายวิธีใส่ห่วงอนามัย กลับมีจำนวนปีที่ได้รับการศึกษาเพียง 3.55 ปี เท่านั้น ทั้งนี้ย่อมเป็นการแสดงให้เห็นว่า จำนวนปีที่ได้รับการศึกษาของผู้นำรับบริการวางแผนครอบครัว ทั้งสองประเภท ไม่ได้มีผลต่อการเลือกรับบริการคุมกำเนิดด้วยวิธีใดเลย

ตารางที่ 4 จำแนกจำนวนผู้ที่ได้รับการศึกษาของสมาชิกรับบริการวางแผนครอบครัว
ทั้งสองประเภท ตามวิธีคุมกำเนิดที่เลือกใช้

จำนวนปีที่ ได้รับการ ศึกษา	กินยา				ฉีดยา				ใส่ห่วงอนามัย			
	สมาชิกรับบริการ ทุกขั้นตอน		สมาชิกรับบริการ เฉพาะระยะแรก		สมาชิกรับบริการ ทุกขั้นตอน		สมาชิกรับบริการ เฉพาะระยะแรก		สมาชิกรับบริการ ทุกขั้นตอน		สมาชิกรับบริการ เฉพาะระยะแรก	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
3	7	21.2	5	8.0	3	7.5	1	3.6	6	22.2	6	66.7
4	16	48.4	42	66.7	36	90.0	17	60.7	15	55.6	2	22.2
5 - 7	5	15.2	9	14.2	1	2.5	6	21.4	3	11.1	1	11.1
8 - 10	3	9.1	7	11.1	-	-	4	14.3	2	7.4	-	-
11	2	6.1	-	-	-	-	-	-	1	3.7	-	-
รวม	33	100	63	100	40	100	28	100	27	100	9	100
Mean	4.97		4.76		3.98		5.10		4.63		3.55	
S.D.	2.28		1.68		0.42		1.80		1.98		0.96	
Median	4.09		4.13		4.13		4.26		4.00		4.25	

ง. การศึกษาของสามีของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัว เกี่ยวกับการศึกษาของ สามีผู้มารับบริการทั้งสองประเภทนั้น ผู้เขียนได้จำแนกจำนวนปีที่ได้รับการศึกษา พบว่า ส่วน ใหญ่จะอยู่ในช่วง 4 - 10 ปี แต่ที่มากที่สุดคือ อยู่ในระดับ 4 ปี เมื่อคิดค่าเฉลี่ยจำนวนปีที่ ได้รับการศึกษาแต่ละประเภทแล้วพบว่า สามีผู้มารับบริการทั้งสองประเภทมีจำนวนปีที่ได้รับการ ศึกษาเฉลี่ยตามวิธีที่ใช้คุมกำเนิด ดังนี้คือ สามีของสตรีที่มารับบริการวางแผนครอบครัวทุกชั้นตอน ค่ายวิถีกินยา มีจำนวนปีที่ได้รับการศึกษาเฉลี่ย 6.15 ปี ค่ายวิถีฉีดยา 6.02 ปี ค่ายวิถีใส่ ห่วงอนามัย 5.52 ปี และสามีของสตรีผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรกค่ายวิถี กินยา มีจำนวนปีที่ได้รับการศึกษาเฉลี่ย 6.03 ปี ค่ายวิถีฉีดยา 5.78 ปี และค่ายวิถีใส่ ใส่ห่วงอนามัย 4.77 ปี (ดูรายละเอียดจากตารางที่ 5) เฉลี่ยรวมจำนวนปีของสามีผู้มารับ บริการวางแผนครอบครัวทั้งสองประเภทแล้วได้ 5.7 ปี ซึ่งอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 7 หรือชั้นประถมศึกษาตอนปลายนั่นเอง

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนปีที่ได้รับการศึกษาเฉลี่ยของสามีและภรรยา แล้วจะเห็นได้ ว่าสามีของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทั้งสองประเภทและทุกวิธีคุมกำเนิดที่เลือกใช้ จะมี ระดับการศึกษาสูงกว่าภรรยา และสามีของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทุกชั้นตอนค่ายวิถี กินยามีจำนวนปีที่ได้รับการศึกษาสูงที่สุด ส่วนสามีของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะ แรกค่ายวิถีใส่ห่วงอนามัยมีจำนวนปีที่ได้รับการศึกษาต่ำที่สุด

ตารางที่ 5 การจำแนกจำนวนปีที่ได้รับการศึกษาของสามีผู้มารับบริการ ทั้ง สองประเภทตามวิธีคุมกำเนิดที่เลือกใช้

จำนวนปี ที่ได้รับการ ศึกษา	กินยา				ฉีดยา				ใส่ห่วงอนามัย			
	ผู้มารับบริการ ทุกชั้นตอน		เฉพาะระยะแรก		ผู้มารับบริการ ทุกชั้นตอน		เฉพาะระยะแรก		ผู้มารับบริการ ทุกชั้นตอน		เฉพาะระยะแรก	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
3	-	-	1	1.6	-	-	-	-	1	3.7	-	-
4	16	48.5	27	42.8	20	50.0	18	64.3	18	66.7	7	77.8

ตารางที่ 5 การจำแนกจำนวนปีที่ได้รับการศึกษาของสามีผู้มารับบริการ
ทั้งสองประเภทตามวิธีคุมกำเนิดที่เลือกใช้

จำนวนปีที่ได้รับการศึกษา	กินยา				ฉีดยา				ใส่ห่วงอนามัย			
	ผู้มารับบริการทุกชั้นตอน		ผู้มารับบริการเฉพาะระยะแรก		ผู้มารับบริการทุกชั้นตอน		ผู้มารับบริการเฉพาะระยะแรก		ผู้มารับบริการทุกชั้นตอน		ผู้มารับบริการเฉพาะระยะแรก	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
5 - 7	6	18.2	18	28.6	9	22.5	2	7.1	2	7.4	1	11.1
8 - 10	9	27.3	13	20.6	7	17.5	5	17.9	2	7.4	1	11.1
11	2	6.0	4	6.4	4	10.0	3	10.7	4	14.8	-	-
รวม	33	100	63	100	40	100	28	100	27	100	9	100
Mean	6.15		6.03		6.02		5.78		5.52		4.77	
S.D.	2.42		2.30		2.46		2.60		2.67		1.62	
Median	4.42		4.88		4.50		5.28		4.19		5.14	

จ. สถานภาพการสมรสของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัว ในการศึกษาสถานภาพการสมรสของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทั้งสองประเภท พบว่า สตรีผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทุกชั้นตอนส่วนใหญ่ ในปัจจุบันอยู่กับสามี มีเพียงร้อยละ 2 เท่านั้นที่แยกกันอยู่กับสามีชั่วคราว เช่นสามีไปทำงานต่างจังหวัด แต่สตรีที่มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรก มีที่แยกกันอยู่กับสามีร้อยละ 2 สามีหย่าหรือทอดทิ้งร้อยละ 5 และสามีตายร้อยละ 1 เมื่อจำแนกตามวิธีคุมกำเนิดที่เลือกใช้ ได้ผลดังนี้คือ ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทุกชั้นตอน

และเฉพาะระยะแรกค่ายวิถีใส่ห่วงอนามัยอยู่กับสามีร้อยละ 100 ไม่มีผู้ใดที่แยกกับสามีด้วยวิธีใดเลย ส่วนผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทุกชั้นตอนค่ายวิถีกินยามีร้อยละ 96.96 ที่อยู่กับสามี และร้อยละ 3.04 ที่แยกกันอยู่กับสามี เพราะสามีไปทำงานชั่วคราวที่ต่างจังหวัด ส่วนผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรกค่ายวิถีกินยามีร้อยละ 96.82 ที่อยู่กับสามี ส่วนร้อยละ 3.18 หย่ากับสามีหรือถูกทอดทิ้ง และในสตรีที่มารับบริการวางแผนครอบครัวทุกชั้นตอนค่ายวิถีฉีดยา มีร้อยละ 97.5 ที่อยู่กับสามี มีเพียงร้อยละ 2.5 เท่านั้นที่แยกกันอยู่ชั่วคราวกับสามี ส่วนสตรีที่มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรกค่ายวิถีฉีดยานี้มีร้อยละ 75 ที่อยู่ด้วยกันกับสามี ร้อยละ 10.71 ที่หย่าหรือถูกทอดทิ้ง ร้อยละ 3.58 ที่สามีตาย ร้อยละ 10.71 ที่แยกกันอยู่กับสามี (ดูรายละเอียดจากตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 การจำแนกสถานภาพการสมรสของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวตามวิธีคุมกำเนิดที่เลือกใช้

สถานภาพ	กินยา				ฉีดยา				ใส่ห่วงอนามัย			
	ผู้มารับบริการทุกชั้นตอน		เฉพาะระยะแรก		ผู้มารับบริการทุกชั้นตอน		เฉพาะระยะแรก		ผู้มารับบริการทุกชั้นตอน		เฉพาะระยะแรก	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
อยู่ด้วยกัน	32	96.96	61	96.82	39	97.50	21	75.0	27	100	9	100
แยกกันอยู่-ชั่วคราว	1	3.04	-	-	1	2.50	3	10.71	-	-	-	-
หย่าทอดทิ้ง	-	-	2	3.18	-	-	3	10.71	-	-	-	-
สามีตาย	-	-	-	-	-	-	1	3.58	-	-	-	-
รวม	33	100	63	100	40	100	28	100	27	100	9	100

จากข้อมูลที่ได้ ผู้เขียนเห็นว่า สถานภาพการสมรสเป็นผลต่อการมารับบริการวางแผนครอบครัว สตรีที่ส่วนใหญ่อยู่กับสามี จะมารับบริการวางแผนครอบครัวอย่างสม่ำเสมอทุกชั้นตอน มากกว่าสตรีที่แยกกันอยู่กับสามี หรือถูกทอดทิ้ง หย่า หรือสามีตาย ผู้เขียนได้นำข้อมูลที่ได้มา มาทำการทดสอบไคสแควที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.05 ค่า $\chi^2 = 3.84$ ผลที่ได้จากการคำนวณ $4.72 > 3.84$ แสดงว่า สถานภาพการสมรสของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวมีความสำคัญต่อการมารับบริการวางแผนครอบครัว

ง. จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัว เมื่อจำแนกจำนวนบุตรของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวแล้ว พบว่า ส่วนใหญ่จำนวนบุตรจะอยู่ระหว่าง 1 - 3 คน ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวตลอดทุกชั้นตอนร้อยละ 33 จะมีบุตร 1 คน ร้อยละ 35 จะมีบุตร 2 คน ร้อยละ 16 มีบุตร 3 คน ส่วนผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรกร้อยละ 42 มีบุตร 1 คน ร้อยละ 30 มีบุตร 2 คน ร้อยละ 13 มีบุตร 3 คน เมื่อจำแนกจำนวนบุตรของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวโดยใช้วิธีคุมกำเนิด พบว่าผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทุกชั้นตอนที่เลือกใช้วิธีกินยา มีจำนวนบุตรเฉลี่ย 1.58 คน เลือกใช้วิธีฉีดยา มีจำนวนบุตรเฉลี่ย 2.78 คน และผู้ที่เลือกใช้วิธีใส่ห่วงอนามัยมีจำนวนบุตรเฉลี่ย 2.33 คน ส่วนผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรกด้วยวิธีกินยา มีจำนวนบุตรเฉลี่ย 2.18 คน ด้วยวิธีฉีดยา มีจำนวนบุตรเฉลี่ย 2 คน และด้วยวิธีใส่ห่วงอนามัยมีจำนวนบุตรเฉลี่ย 2.33 คน นับว่าผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวตลอดทุกชั้นตอนด้วยวิธีกินยา มีจำนวนบุตรเฉลี่ยน้อยที่สุด และผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวตลอดทุกชั้นตอนด้วยวิธีฉีดยา มีจำนวนบุตรเฉลี่ยมากที่สุด (ดูรายละเอียดจากตารางที่ 7)

จากข้อมูลที่ได้ พบว่า ผู้ที่มีจำนวนบุตรเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้ที่มารับบริการวางแผนครอบครัวตลอดทุกชั้นตอน ด้วยการเลือกวิธีกินยา มีร้อยละ 6.1 ที่ยังไม่เคยมีบุตรเลย และไม่มีผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวผู้ใดเลยที่มีบุตรเกิน 3 คน ส่วนผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวตลอดทุกชั้นตอนด้วยวิธีฉีดยา เป็นพวกที่มีจำนวนบุตรเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ 2.78 คน และมีถึงร้อยละ 10 ที่มีบุตร 6 คน

ตารางที่ 7 การจำแนกจำนวนบุตรของผู้มารับบริการทั้งสองประเภทตาม
วิธีคุมกำเนิดที่เลือกใช้

จำนวนบุตร	กินยา				ฉีดยา				ใส่ห่วงอนามัย			
	ผู้มารับบริการ ทุกชั้นตอน		ผู้มารับบริการ เฉพาะระยะแรก		ผู้มารับบริการ ทุกชั้นตอน		ผู้มารับบริการ เฉพาะระยะแรก		ผู้มารับบริการ ทุกชั้นตอน		ผู้มารับบริการ เฉพาะระยะแรก	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
0	2	6.1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	14	42.4	26	41.2	7	17.5	15	53.6	12	44.5	1	11.1
2	13	39.4	17	27.0	14	35.0	7	25.0	8	29.6	6	66.7
3	4	12.1	11	17.4	9	22.5	2	7.1	3	11.1	-	-
4	-	-	4	6.4	5	12.5	1	3.6	2	7.4	2	22.2
5	-	-	2	3.2	1	2.5	1	3.6	-	-	-	-
6	-	-	3	4.8	4	10.0	2	7.1	2	7.4	-	-
รวม	33	100	63	100	40	100	28	100	27	100	9	100
Mean	1.58		2.18		2.78		2.00		2.11		2.33	
S.D,	0.78		1.36		1.46		1.48		1.54		0.94	
Median	1.69		1.82		2.43		2.43		1.69		2.08	

๖. การทำงานของผู้นำบริการวางแผนครอบครัว จากการศึกษาการทำงานของผู้นำบริการวางแผนครอบครัว พบว่า ผู้นำบริการวางแผนครอบครัวทั้งสองประเภทไม่ได้ทำงานนอกบ้านถึงร้อยละ 71.5 ส่วนผู้ที่ทำงานนอกบ้านมีเพียงร้อยละ 28.5 เท่านั้น เมื่อจำแนกประเภทของผู้นำบริการวางแผนครอบครัวแล้ว ผู้นำบริการวางแผนครอบครัวตลอดทุกชั้นตอนมีร้อยละ 29 ที่ทำงานนอกบ้าน และร้อยละ 71 ไม่ได้ทำงานนอกบ้าน ส่วนผู้นำบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรกนั้นร้อยละ 28 ที่ทำงานนอกบ้าน และร้อยละ 72 ไม่ได้ทำงานนอกบ้าน ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนที่ใกล้เคียงกันทั้งสองประเภท จากการจำแนกผู้นำบริการวางแผนครอบครัวทั้งสองประเภทย่อยไปตามวิธีคุมกำเนิดที่เลือกใช้ ผลปรากฏว่าผู้นำบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรกควยวิธีใส่ห่วงอนามัย ทำงานนอกบ้านมากที่สุดคือร้อยละ 55.6 รองลงมาตามลำดับดังนี้ ผู้นำบริการวางแผนครอบครัวตลอดทุกชั้นตอนควยวิธีกินยา ทำงานนอกบ้านร้อยละ 45.4 ผู้นำบริการวางแผนครอบครัวตลอดทุกชั้นตอนควยวิธีใส่ห่วงอนามัยร้อยละ 33.3 ผู้นำบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรกควยวิธีฉีดยาร้อยละ 25 และผู้นำบริการวางแผนครอบครัวตลอดทุกชั้นตอนควยวิธีฉีดยาร้อยละ 12.5 (ดูรายละเอียดจากตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 จำแนกการทำงานของผู้นำบริการทั้งสองประเภทตามวิธีคุมกำเนิดที่เลือกใช้

การทำงาน ของผู้นำ บริการ	กินยา		ฉีดยา		ใส่ห่วงอนามัย							
	ผู้นำบริการ ทุกชั้นตอน		ผู้นำบริการ เฉพาะระยะแรก		ผู้นำบริการ ทุกชั้นตอน		ผู้นำบริการ เฉพาะระยะแรก		ผู้นำบริการ ทุกชั้นตอน		ผู้นำบริการ เฉพาะระยะแรก	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
ทำงาน ไม่ได้ทำ	15	45.4	16	25.4	5	12.5	7	25.0	9	33.3	5	55.6
	18	54.6	47	74.6	35	87.5	21	75.0	18	66.7	4	44.4
รวม	33	100	63	100	40	100	28	100	27	100	9	100

ข. ฐานะเศรษฐกิจของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัว ในการศึกษาเกี่ยวกับฐานะเศรษฐกิจของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทั้งสองประเภท ผู้เขียนได้ศึกษาจากรายได้ประจำและรายได้พิเศษของครอบครัว อันรวมถึงตัวผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเอง และสามีของผู้มารับบริการ แต่เมื่อได้ข้อมูลมาแล้ว ไม่สามารถชี้ได้ว่ารายได้ระดับใดจึงจะนับว่าเป็นรายได้ที่บอกฐานะทางเศรษฐกิจของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัว เพราะรายจ่ายของแต่ละครอบครัวไม่เท่ากัน แล้วแต่ความจำเป็นและจำนวนบุคคลในครอบครัว ผู้เขียนจึงศึกษาจากการสัมภาษณ์ถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัว โดยแบ่งฐานะทางเศรษฐกิจของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวออกเป็น 3 ระดับ คือ รายได้น้อยกว่ารายจ่าย รายได้พอใช้จ่ายไม่ขัดสน และระดับรายได้มากกว่ารายจ่าย พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับกลาง คือ รายได้พอใช้จ่ายไม่ขัดสน รวมทั้งสองประเภทมีร้อยละ 65.5 รองลงมา คือ ประเภทรายได้น้อยกว่ารายจ่าย มีร้อยละ 23.5 และร้อยละ 11 เป็นประเภทที่รายได้มากกว่ารายจ่าย เมื่อแยกประเภทผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทั้งสองประเภทแล้วพบว่า ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวตลอดทุกชั้นตอนมีระดับเศรษฐกิจต่ำร้อยละ 22 ระดับเศรษฐกิจปานกลางร้อยละ 60 และระดับเศรษฐกิจค่อนข้างสูงร้อยละ 18 ส่วนผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรกมีระดับเศรษฐกิจต่ำร้อยละ 25 ระดับเศรษฐกิจปานกลางร้อยละ 71 และระดับเศรษฐกิจค่อนข้างสูงร้อยละเพียง 4 เท่านั้น

เมื่อจำแนกฐานะเศรษฐกิจของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทั้งสองประเภทตามการเลือกใช้วิธีคุมกำเนิดแล้ว พบว่า ผู้ที่มีระดับเศรษฐกิจค่อนข้างสูง เป็นผู้มียาได้มากกว่ารายจ่าย คือผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวตลอดทุกชั้นตอนด้วยวิธีฉีดยา มีรายได้มากกว่ารายจ่ายร้อยละ 27.5 มีรายได้พอใช้จ่ายไม่ขัดสนร้อยละ 57.5 และมีรายได้ต่ำกว่ารายจ่ายเพียงร้อยละ 15 ส่วนผู้ที่มีระดับเศรษฐกิจต่ำที่สุด ได้แก่ ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรกด้วยวิธีฉีดยา มีรายได้มากกว่ารายจ่ายเพียงร้อยละ 3.6 มีรายได้พอใช้จ่ายไม่ขัดสนร้อยละ 60.7 และมีรายได้น้อยกว่ารายจ่ายถึงร้อยละ 35.7 (ดูรายละเอียดจากตารางที่ 9).

ตารางที่ 9 จำแนกฐานะเศรษฐกิจของผู้มารับบริการทั้งสองประเภทตาม
วิธีคุมกำเนิดที่เลือกใช้

ฐานะเศรษฐกิจของผู้มารับบริการ	กินยา				ฉีดยา				ใส่ห่วงอนามัย			
	ผู้มารับบริการทุกชั้นตอน		ผู้มารับบริการเฉพาะระยะแรก		ผู้มารับบริการทุกชั้นตอน		ผู้มารับบริการเฉพาะระยะแรก		ผู้มารับบริการทุกชั้นตอน		ผู้มารับบริการเฉพาะระยะแรก	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
รายได้น้อยกว่ารายจ่าย	11	33.3	13	20.6	6	15.0	10	35.7	5	18.5	2	22.2
รายได้พอใช้จ่ายไม่ขัดสน	20	60.6	47	74.6	23	57.5	17	60.7	17	63.0	7	77.8
รายได้มากกว่ารายจ่าย	2	6.1	3	4.8	11	27.5	1	3.6	5	18.5	-	-
รวม	33	100	63	100	40	100	28	100	27	100	9	100

๗. ศาสนาของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัว จากข้อมูลที่ได้ เราจะพบว่า ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวนับถือศาสนาต่างกัน สำหรับผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวตลอดทุกชั้นตอนนั้นมีนับถือศาสนาพุทธร้อยละ 89 นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 11 ส่วนผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรกนับถือศาสนาพุทธร้อยละ 93 นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 7 ส่วนศาสนาคริสต์นั้นไม่มีเลย

แต่เนื่องด้วยการศึกษาครั้งนี้ศึกษาในระยะเวลายันจำกัด และตัวอย่างที่เรศึกษาก็มีจำนวนจำกัดในพื้นที่แคบๆ จึงทำให้ขาดประชากรที่นับถือศาสนาคริสต์และศาสนาอื่นๆไป แต่อย่างไรก็ดี ข้อมูลที่ได้นี้ก็นับว่าคล้ายคลึงกับค่าเฉลี่ย ของประเทศไทย ซึ่งได้ทำการสำรวจในปี 2503 ผู้นับถือศาสนาพุทธมีร้อยละ 94 นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 4 ส่วนที่เหลือเป็นผู้นับถือศาสนาคริสต์และอื่นๆ¹

เมื่อนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวตามวิธีคุมกำเนิดที่เลือกใช้ จะพบว่า ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวตลอดทุก ขั้นตอนด้วยวิธีกินยาล้วนแต่ นับถือศาสนาพุทธทั้งสิ้น ไม่มีผู้ใดนับถือศาสนาอิสลามเลย รองลงมาก็คือ ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัว เฉพาะ ระยะแรกด้วยวิธีฉีดยา มีนับถือศาสนาพุทธร้อยละ 96.24 ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัว เฉพาะ ระยะแรกด้วยวิธีกินยาร้อยละ 95.24 ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทุก ขั้นตอนด้วยวิธีฉีดยาร้อยละ 90 ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทุกขั้นตอนโดยใส่ห่วงอนามัยร้อยละ 74.07 และผู้มารับบริการวางแผนครอบครัว เฉพาะ ระยะแรกด้วยวิธีใส่ห่วงอนามัยร้อยละ 66.67 (ดูรายละเอียดจากตารางที่ 10)

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹กระทรวงสาธารณสุข, เรื่องสังเขปประเทศไทย, หน้า 43.

ตารางที่ 10 การจำแนกศาสนาของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวตาม
วิธีคุมกำเนิดที่เลือกใช้

ศาสนาของผู้มารับบริการ	กินยา				ฉีดยา				ใส่ห่วงอนามัย			
	ผู้มารับบริการทุกชั้นตอน		ผู้มารับบริการเฉพาะระยะแรก		ผู้มารับบริการทุกชั้นตอน		ผู้มารับบริการเฉพาะระยะแรก		ผู้มารับบริการทุกชั้นตอน		ผู้มารับบริการเฉพาะระยะแรก	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
พุทธ	33	100	60	95.24	36	90.00	27	96.42	20	74.07	6	66.67
อิสลาม	-	-	3	4.76	4	10.00	1	3.58	7	25.93	3	33.33
อื่นๆ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	33	100	63	100	40	100	28	100	27	100	9	100

ผู้เขียนได้นำจำนวนการนับถือศาสนาของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทั้งสองประเภทมาทำการทดสอบไคสแคว ที่ระดับความเชื่อมั่นมีนัยสำคัญ 0.05 ค่า $\chi^2 = 3.84$ ผลที่ได้จากการคำนวณ $0.98 > 3.84$ แสดงว่าการนับถือศาสนาไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมารับบริการวางแผนครอบครัวตลอดทุกชั้นตอน หรือการมารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรก

ผู้มีภูมิลำเนาเดิมของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัว ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทั้งสองประเภท ที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในกรุงเทพมหานครมีร้อยละ 60.5 ส่วนอีกร้อยละ 39.5 มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด เมื่อแยกประเภทของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวแล้ว พบว่า ส่วนใหญ่ของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวตลอดทุกชั้นตอนมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ต่างจังหวัดคือร้อยละ 63 มีร้อยละ 37 เท่านั้นที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร แต่ในทางตรงกันข้าม สตรีที่มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรกส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในกรุงเทพมหานครถึงร้อยละ 84 มีเพียงส่วนน้อยคือร้อยละ 16 เท่านั้นที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ต่างจังหวัด ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้ที่มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรกซึ่งส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานครมีฐานะทางเศรษฐกิจดี และมีโอกาสทราบเกี่ยวกับแหล่งให้บริการวางแผนครอบครัวได้มากกว่าผู้ที่ย้ายมาจากต่างจังหวัด ซึ่งอาจจะไปรับบริการวางแผนครอบครัวจากแหล่งให้บริการอื่นที่สะดวกกว่า เช่น โรงพยาบาล คลินิกเอกชน หรือซื้อยามารับประทานเอง โดยไม่ต้องไปขอรับบริการวางแผนครอบครัวจากศูนย์ฯ ก็ได้

จากการศึกษาเกี่ยวกับภาวะการเจริญพันธุ์ของผู้ย้ายถิ่นในแหล่งเสื่อมโทรมในกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ที่ย้ายเข้ามาในกรุงเทพมหานครใหม่นั้นเป็นผู้ที่เห็นด้วยกับการมีบุตรน้อย ส่วนผู้ที่อพยพเข้ามาเป็นเวลานานกว่า กลับเห็นด้วยกับการมีบุตรมากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่เกิดในกรุงเทพมหานครแล้ว กลับเป็นผู้สนับสนุนการมีบุตรมากที่สุด¹ ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า การที่ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรก ซึ่งส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในกรุงเทพมหานคร บางส่วนต้องการมีบุตรหรือต้องการมีบุตรเพิ่ม จึงมารับบริการวางแผนครอบครัวชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งแล้วขาดหายไป

¹ อภิชาติ จารัสถุทธิรงค์ และ อุไรวรรณ คณิงสุขเกษม, "ภาวะการเจริญพันธุ์ของผู้ย้ายถิ่นใหม่ในแหล่งเสื่อมโทรมในกรุงเทพมหานคร", การศึกษาพฤติกรรมการเจริญพันธุ์และการวางแผนครอบครัวของไทย, สถาบันวิจัยประชากรและสังคมและฝ่ายพัฒนาและวางแผน มหาวิทยาลัยมหิดล, พ.ศ. 2520, หน้า 83 - 86.

เมื่อนำผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทั้งสองประเภทมารวมกันเข้าแล้ว จะเห็นว่า ผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานครเพียงร้อยละ 60.5 เท่านั้น และร้อยละ 39.5 มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด ซึ่งการวิจัยนี้สอดคล้องกับการวิจัยเกี่ยวกับภูมิลำเนาเดิมของสตรีที่เป็นตัวอย่าง มีบ้านที่อยู่อาศัยในความรับผิดชอบของศูนย์บริการสาธารณสุข 12 ศูนย์ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งรวมทั้งศูนย์ 2 (ศูนย์บริการสาธารณสุขที่ได้ทำการวิจัยครั้งนี้) ควบพบว่า ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานครร้อยละ 60¹ และจากข้อมูลนี้ น่าจะทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอยู่กับความเป็นอยู่ของประชากรในกรุงเทพมหานครตระหนักถึงการย้ายถิ่นที่อยู่ของประชากรจากต่างจังหวัดเข้ามาในกรุงเทพมหานคร อันจะทำให้เกิดความ แออัดและผลเสียต่างๆ มากมายตามมา เพื่อจะได้หาทางยับยั้งแก้ไขปัญหานี้

เมื่อแยกประเภทของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวตามวิธีคุมกำเนิดที่เลือกใช้แล้ว พบว่า ผู้มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในกรุงเทพมหานคร เป็นผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรกด้วยวิธีกินยาร้อยละ 88.88 ด้วยวิธีใส่ห่วงอนามัยเท่ากันคือร้อยละ 88.88 รองลงมาตามลำดับคือ ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรกด้วยวิธีฉีดยาร้อยละ 71.42 ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวตลอดทุกชั้นตอนด้วยวิธีกินยาร้อยละ 45.45 ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวตลอดทุกชั้นตอนด้วยวิธีใส่ห่วงอนามัยร้อยละ 44.44 และผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวตลอดทุกชั้นตอนด้วยวิธีฉีดยาร้อยละ 25 นับว่าผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรกที่เลือกใช้วิธีคุมกำเนิดทั้ง 3 วิธีมีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพมหานครมากกว่าผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวตลอดทุกชั้นตอน และในทางกลับกัน ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวตลอดทุกชั้นตอนที่เลือกใช้วิธีคุมกำเนิดทั้ง 3 วิธี มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ต่างจังหวัดมากกว่าผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรกที่เลือกใช้วิธีคุมกำเนิดทั้ง 3 วิธี (ดูรายละเอียดจากตารางที่ 11)

¹สุนทรี สุวิภกิจ, "ภาวะการเจริญพันธุ์และการวางแผนครอบครัวของสตรีในกรุงเทพมหานคร", รายงานการศึกษา, พระนคร. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2520 หน้า 3

ตารางที่ 11 การจำแนกภูมิสำเนาเดิมของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัว
ตามวิธีคุมกำเนิดที่เลือกใช้

ภูมิสำเนา เดิมของผู้ มารับบริการ	กินยา				ฉีดยา				ใส่ห่วงอนามัย			
	ผู้มารับบริการ ทุกชั้นตอน		ผู้มารับบริการ เฉพาะระยะแรก		ผู้มารับบริการ ทุกชั้นตอน		ผู้มารับบริการ เฉพาะระยะแรก		ผู้มารับบริการ ทุกชั้นตอน		ผู้มารับบริการ เฉพาะระยะแรก	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
กรุงเทพฯ	15	45.45	56	88.88	10	25.00	20	71.42	12	44.44	8	88.88
ต่างจังหวัด	18	54.55	7	11.12	30	75.00	8	28.58	15	55.56	1	11.12
รวม	33	100	63	100	40	100	28	100	27	100	9	100

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ไ้มา มาทำการทดสอบไคสแควที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.05
ค่า χ^2 3.84 ผลที่ได้จากการคำนวณ $46.22 > 3.84$ แสดงว่าภูมิสำเนาของผู้มารับ
บริการวางแผนครอบครัวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญต่อการมารับบริการวางแผนครอบครัว
ทุกชั้นตอนหรือการมารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรก
การศึกษาเกี่ยวกับผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรก

การที่ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวต้องเลือกวิธีคุมกำเนิดที่มารับบริการจากศูนย์ฯ
นี้ ควรจะมีปัญหาหรือข้อแตกต่างใดที่แตกต่างจากผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทุกชั้นตอน
จากข้อมูลที่ไ้ ผู้เขียนได้แยกแยะสาเหตุที่ทำให้ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเลือกรับ
บริการวางแผนครอบครัวและไปรับบริการคุมกำเนิดที่อื่น ตลอดจนวิธีที่ใช้คุมกำเนิดหลังจาก
เลือกรับบริการจากศูนย์ฯแล้ว ได้ผลดังนี้คือ

ก. สาเหตุที่ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรก เลิกใช้วิธีคุมกำเนิดที่ได้รับจากศูนย์ฯ เมื่อจำแนกสาเหตุที่ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรก เลิกใช้วิธีคุมกำเนิดที่ได้รับบริการจากศูนย์ฯตามวิธีคุมกำเนิดที่ผู้มารับบริการเลือกใช้ พบว่า ผู้ที่เลือกใช้วิธีกินยา เลิกใช้วิธีคุมกำเนิดเพราะเกิดอาการข้างเคียง เช่น ปวดศีรษะ คลื่นไส้ อาเจียร มากที่สุดคือ ร้อยละ 36.5 รองลงมาก็คือ ความไม่สะดวกในการใช้ เช่น อาจลืมกินยา หรือน้ำวันเริ่มกินยาไม่ถูก เป็นต้นมีร้อยละ 14.3 นอกจากนี้ ยังมี การเลิกใช้เนื่องจากไปทำหมัน ความต้องการมีบุตรอีก แยกกับสามี ทั้งครรภ์ ทำให้มีประจำเดือนมากหรือน้อยเกินไป หรือประจำเดือนมาไม่สม่ำเสมอ เป็นต้น ส่วนผู้ที่เลือกใช้วิธีฉีดขายนั้น เหตุผลที่เลิกใช้วิธีนี้คือ ความต้องการมีบุตรอีก และการที่ประจำเดือนมีไม่สม่ำเสมอ ทั้งสองประเภทนี้มีถึงร้อยละ 28.6 นอกจากนั้นก็มี การแยกกับสามี (ทอกทั้ง ชาย หญิง) ร้อยละ 10.1 รองลงมาก็คือ ความไม่สะดวกในการใช้ เช่น การลืมมาฉีดยา หรือไม่ชอบฉีดยา เกิดการตั้งครรภ์ขณะคุม เสียค่าบริการแพง ใ้รับค่านอกเล่าจากเพื่อนบ้านแล้วกลัว การเลิกใช้ด้วยวิธีทำหมัน และจากการที่แพทย์แนะนำให้เลิกใช้เนื่องจากการอักเสบในมดลูก เป็นต้น ส่วนผู้ที่เลือกใช้วิธีคุมกำเนิดด้วยการใส่ห่วงอนามัย มีเหตุผลที่เลิกใช้คือ ความต้องการมีบุตรอีก และการที่แพทย์แนะนำให้เลิกใช้เนื่องจากมีอาการอักเสบในมดลูก ถึงร้อยละ 22.2 รองลงมาคือ การที่สามีไม่ชอบห่วงหลุด แพทย์แนะนำให้เลิกใช้เนื่องจากมีอาการทางประสาท ใ้รับค่านอกเล่าจากเพื่อนแล้วกลัว และการเลิกใช้โดยหันไปทำหมัน เป็นต้น (ดูรายละเอียดจากตารางที่ 12)

มาลี ธรรมลิขิตกุล¹ ได้ทำการวิจัยสาเหตุที่ทำให้ยุติการปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว พบว่า ผู้ที่ยุติการวางแผนครอบครัวทุกวิธี ได้ให้เหตุผลสำคัญของการยุติไว้ดังนี้ คือ ส่วนใหญ่กล่าวว่ามีผลข้างเคียงมาก(Side effects) เช่น กินยา

¹มาลี ธรรมลิขิตกุล, "การเรียนรู้ในเรื่องการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวของประชากรในแหล่งเสื่อมโทรม บริเวณใกล้เคียงโรงพยาบาลรามาศิริ", วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517, หน้า 57 - 58.

แล้วมีอาการปวดศีรษะ คลื่นไส้ อาเจียร เหตุผลรองลงมาได้แก่ ความต้องการมี
บุตรอีก กัว (โดยไม่มีเหตุผล) เช่น ใส่ห่วงหรือกินยากัวจะเป็นมะเร็ง พังคำ
บอกเล่าของเพื่อนบ้านแล้วเกิดความกลัว กินยาหรือใส่ห่วงนานๆ แล้วเกิดความเบื่อ ทั้ง
ครรภ์ขณะใช้ ไม่มีเวลาไปคัดต่อแพทย์ เป็นต้น

ตารางที่ 12 กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา: แสดงสาเหตุที่ผู้มารับบริการ
เฉพาะระยะแรกเลิกใช้วิธีคุมกำเนิดที่ได้รับบริการจากศูนย์ฯ จำแนกตามวิธีใช้

สาเหตุที่เลิกใช้วิธีคุมกำเนิด	กินยา		ฉีดยา		ใส่ห่วงอนามัย	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
ต้องการมีบุตรอีก	6	9.5	8	28.6	2	22.2
แพทย์แนะนำให้เลิกเพราะมีอาการอักเสบ-						
-ในมดลูก	-	-	1	3.6	2	22.2
สามีไม่ชอบ	-	-	-	-	1	11.1
ไม่มีประจำเดือน	1	1.6	-	-	-	-
ทำให้มีประจำเดือนมาก	1	1.6	-	-	-	-
ทำให้ประจำเดือนมาไม่สม่ำเสมอ	2	3.2	8	28.6	-	-
แยกกับสามี (ตาย, ทอกทิ้ง, หย่า)	2	3.2	3	10.7	-	-
อาการข้างเคียง เช่น ปวดศีรษะ คลื่นไส้-						
-อาเจียร	23	36.5	-	-	-	-
ไม่สะดวกในการใช้	9	14.3	2	7.1	-	-
ห่วงหลุด	-	-	-	-	1	11.1
ตั้งครรภ์ขณะคุม	2	3.2	2	7.1	-	-

ตารางที่ 12 กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา: แสดงสาเหตุที่ผู้มารับบริการ
เฉพาะระยะแรกเลิกใช้วิธีคุมกำเนิดที่ได้รับบริการจากศูนย์ฯจำแนกตามวิธีใช้

สาเหตุที่เลิกใช้วิธีคุมกำเนิด	กินยา		ฉีดยา		ใส่ห่วงอนามัย	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
ค่าบริการแพง	-	-	2	7.1	-	-
แพทย์แนะนำให้เลิกเพราะมีอาการทาง-						
-ประสาท	-	-	-	-	1	11.1
ได้รับคำบอกเล่าจากเพื่อนบ้านแล้วกลัว	-	-	2	7.1	1	11.1
ทำหมัน	8	12.6	2	7.1	1	11.1
รวม	63	100	28	100	9	100

ข. การรับบริการคุมกำเนิดที่อื่นหลังจากไปใช้บริการจากศูนย์ฯแล้ว ของผู้มา
รับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรก การติดตามผล (Followed up) ผู้มารับ
บริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรกหลังจากที่เลิกมารับบริการจากศูนย์ฯแล้ว โดย
แบ่งเป็น 3 ประเภทตามวิธีคุมกำเนิดที่เลือกใช้ โดยติดตามผลผู้มารับบริการวางแผน
ครอบครัวโดยเลือกใช้วิธีกินยาแล้วขาดการมารับบริการไปเกิน 3 เดือน ผู้เลือกใช้วิธีฉีดยา
ที่ขาดการมารับบริการเกิน 6 เดือน ผู้ใส่ห่วงอนามัยแล้วขาดการมาตรวจเกิน 1 ปี พบ
ว่า ผู้เลือกใช้วิธีกินยาได้ไปรับบริการคุมกำเนิดที่อื่นร้อยละ 49.2 ผู้ที่เลือกใช้วิธีฉีดยา
ได้ไปรับบริการคุมกำเนิดที่อื่นหลังจากเลิกมารับบริการจากศูนย์ฯแล้วร้อยละ 21.4 และผู้ที่
เลือกใช้วิธีใส่ห่วงอนามัยร้อยละ 77.8 ได้ไปรับบริการคุมกำเนิดจากที่อื่นหลังจากเลิกรับ
บริการจากศูนย์ฯแล้ว (ดูรายละเอียดจากตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา: แสดงอัตราส่วนร้อยละของการเคย
รับบริการคุมกำเนิดหลังจากที่เลิกใช้บริการของศูนย์ฯแล้วของผู้มารับบริการเฉพาะระยะแรก

การคุมกำเนิดหลังจากเลิก รับบริการที่ศูนย์ฯ	กินยา		ฉีดยา		ใส่ห่วงอนามัย	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
เคย	31	49.2	6	21.4	7	77.8
ไม่เคย	32	50.8	22	78.6	2	22.2
รวม	63	100	28	100	9	100

พบว่าผู้มารับบริการคุมกำเนิดที่ศูนย์ฯที่เลือกใช้วิธีใส่ห่วงอนามัย เป็นผู้ไปรับ
บริการคุมกำเนิดที่อื่น หลังจากเลิกบริการจากศูนย์ฯแล้ว ด้วยอัตราส่วนร้อยละสูงที่สุด
รองลงมาคือ ผู้มารับบริการคุมกำเนิดด้วยวิธีกินยา และผู้มารับบริการคุมกำเนิดด้วยวิธี
ฉีดยาแม้ว่าเป็นผู้เคยไปรับบริการคุมกำเนิดจากที่อื่น หลังจากเลิกบริการจากศูนย์ฯแล้ว
ด้วยอัตราส่วนร้อยละต่ำที่สุด

ค. วิธีคุมกำเนิดของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรก หลัง
จากเลิกบริการจากศูนย์ฯแล้ว เมื่อศึกษาถึงวิธีคุมกำเนิดของผู้มารับบริการวางแผน
ครอบครัวเฉพาะระยะแรกที่เลือกใช้วิธีคุมกำเนิดทั้งสามประเภทแล้ว มีผู้มารับบริการ
วางแผนครอบครัวส่วนหนึ่งเมื่อเลิกบริการจากศูนย์ฯแล้ว ได้ไปรับบริการจากที่อื่น เมื่อ
แยกประเภทตามวิธีคุมกำเนิดที่เลือกใช้เดิมแล้ว พบว่า มีผู้ใช้วิธีคุมกำเนิดคือ ดังนี้

ผู้ใช้วิธีกินยา เมื่อเลิกใช้บริการจากศูนย์ฯแล้วไปรับบริการที่อื่น ใช้
วิธีกินยาเช่นเดิม โดยรับบริการจากโรงพยาบาล คลินิก หรือซื้อรับประทานเอง
ร้อยละ 49.2 ฉีดยาร้อยละ 19.4 ใส่ห่วงอนามัยร้อยละ 3.2 ทำหมันร้อยละ 22.6

ผู้เลือกใช้วิธีฉึดยา เมื่อเลิกใช้บริการจากศูนย์ฯแล้วไปรับบริการที่อื่น ใช้วิธีกินยาร้อยละ 66.6 ใช้ถุงยางอนามัยร้อยละ 16.7 และสามีทำหมันร้อยละ 16.7

ส่วนผู้ที่เลือกใช้วิธีใส่ห่วงอนามัย เมื่อเลิกใช้บริการจากศูนย์ฯแล้ว หันไปใช้วิธีกินยาร้อยละ 14.3 ฉึดยาร้อยละ 14.3 เว้นระยะปลอตกภัยร้อยละ 14.3 ทำหมันร้อยละ 28.5 สามีทำหมันร้อยละ 14.3 และถุงยางอนามัยร้อยละ 14.3 (ดูรายละเอียดจากตารางที่ 14

ตารางที่ 14 กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา: แสดงอัตราส่วนร้อยละของวิธีคุมกำเนิดที่ผู้มารับบริการเฉพาะระยะแรกใช้หลังจากเลิกรับบริการจากศูนย์ฯแล้ว

วิธีคุมกำเนิด	กินยา		ฉึดยา		ใส่ห่วงอนามัย	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
กินยา	17	49.2	4	66.6	1	14.3
ฉึดยา	6	19.4	-	-	1	14.3
ใส่ห่วงอนามัย	1	3.2	-	-	-	-
เว้นระยะปลอตกภัย	-	-	-	-	1	14.3
ทำหมันหญิง	8	22.6	-	-	2	28.5
ทำหมันชาย	-	-	1	16.7	1	14.3
ถุงยางอนามัย	-	-	1	16.7	1	14.3
รวม	31	100	6	100	7	100

ง. การตั้งครรภ์ของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรก หลังจาก เลิกมารับบริการจากศูนย์ฯแล้ว สำหรับผู้ที่เลิกมารับบริการวางแผนครอบครัวจากศูนย์ฯแล้ว เมื่อทำการสัมภาษณ์ พบว่า มีร้อยละ 14 กำลังตั้งครรภ์ ร้อยละ 78 ไม่ตั้งครรภ์ และอีกร้อยละ 8 ไม่ทราบหรือไม่แน่ใจว่าตั้งครรภ์หรือไม่ เมื่อแยกตามวิธีคุมกำเนิดที่เลือก ใช้แล้วพบว่า ผู้ที่เลือกใช้วิธีกินยาตั้งครรภ์ร้อยละ 17.5 ไม่ตั้งครรภ์ ร้อยละ 77.4 ไม่ทราบร้อยละ 11.1 ผู้ที่เลือกใช้วิธีฉีดยาตั้งครรภ์ร้อยละ 3.6 ไม่ตั้งครรภ์ ร้อยละ 92.8 ไม่ทราบร้อยละ 3.6 ส่วนผู้ที่เลือกใช้วิธีใส่ห่วงอนามัยตั้งครรภ์ร้อยละ 22.2 ไม่ตั้งครรภ์ร้อยละ 76.8 (ดูรายละเอียดจากตารางที่ 15)

ตารางที่ 15 กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา: แสดงอัตราส่วนร้อยละของการตั้งครรภ์ ของผู้มารับบริการเฉพาะระยะแรกหลังจากเลิกมารับบริการจากศูนย์ฯแล้ว

การตั้งครรภ์ในปัจจุบัน	กินยา		ฉีดยา		ใส่ห่วงอนามัย	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
ตั้งครรภ์	11	17.5	1	3.6	2	22.2
ไม่ตั้งครรภ์	45	77.4	26	92.8	7	76.8
ไม่ทราบ	7	11.1	1	3.6	-	-
รวม	63	100	28	100	9	100

การได้รับข้อมูลและทัศนคติเกี่ยวกับการคุมกำเนิดของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัว

ก. ผู้วิจัยได้สอบถามผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทั้งสองประเภท เกี่ยวกับการได้รับทราบหรือได้ยินเกี่ยวกับการคุมกำเนิด โดยให้ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัว

ตอบได้หลายคำตอบ โดยตั้งคำถามเกี่ยวกับการคุมกำเนิด 9 วิธี คือ การใช้ห่วงอนามัย ยาเม็ดคุมกำเนิด ถุงยางอนามัย การทำหมัน ยาฉีด การนึ่งระยะปลอดภ้ย การหลั่งน้ำอสุจิภายนอกของคลอด และยาใส่ช่องคลอด ผลปรากฏว่า การใช้ห่วงอนามัย ยาเม็ดคุมกำเนิด ยาฉีด การทำหมัน และถุงยางอนามัย เป็นวิธีที่มีผู้รู้จักมากที่สุด ตามลำดับ ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทุกชั้นตอนรู้จักถึงร้อยละ 96.83 และผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรกรู้จักถึงร้อยละ 73.83 ส่วนผู้รู้จักทั้ง 9 วิธี เป็นผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวตลอดทุกชั้นตอนร้อยละ 66.66 และผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรกร้อยละ 50.22

ข. แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับการคุมกำเนิด จากการสอบถามเกี่ยวกับผู้ที่ให้ข้อมูลในการคุมกำเนิด ผู้รับบริการวางแผนครอบครัวทั้งสองประเภทตอบคำถามได้หลายคำตอบพบว่า ข้อมูลที่ได้เมื่อจัดกลุ่มให้ใกล้เคียงกันได้ดังนี้ คือ แพทย์ พยาบาล พนักงานวางแผนครอบครัว เป็นผู้ให้ข้อมูลผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทั้งสองประเภทมากที่สุด รองลงมาคือ สามี เพื่อนบ้าน และญาติพี่น้อง ส่วนสื่อมวลชนอันได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ ให้ข้อมูลน้อยกว่ากลุ่มอื่น และเป็นที่น่าสนใจที่ว่า นักสังคมสงเคราะห์เป็นผู้ที่มีบทบาทน้อยมาก ในเรื่องการให้บริการวางแผนครอบครัว เพราะมีผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวตลอดทุกชั้นตอนได้ตอบว่า ได้ข้อมูลจากนักสังคมสงเคราะห์เพียงรายเดียวเท่านั้น ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรก 3 ราย ที่ตอบว่าได้ข้อมูลจากนักสังคมสงเคราะห์ ที่เป็นเช่นนี้เพราะส่วนใหญ่แล้วพนักงานวางแผนครอบครัวเป็นผู้ที่ไปแนะนำ และให้ข้อมูลเกี่ยวกับการคุมกำเนิด ตลอดจนถึงคำถาม ผล ส่วนนักสังคมสงเคราะห์นั้น ส่วนใหญ่มีบทบาทเพียงการให้การสงเคราะห์แก่ผู้ที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจที่แพทย์หรือพยาบาลส่งไปให้ (Referred Cases) เท่านั้น เมื่อพบคนไข้ (Clients) ที่มีปัญหาเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว ก็จะให้บริการปรึกษาหารือไปด้วย ไม่ได้มีหน้าที่โดยตรงเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว (ดูรายละเอียดจากรายการที่ 16)

ตารางที่ 16 กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา: แสดงอัตราส่วนร้อยละของแหล่ง
ข้อมูลที่ได้รับบริการวางแผนครอบครัวทราบเกี่ยวกับการคุมกำเนิด

ชนิดของผู้มารับ บริการ	แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับการคุมกำเนิด (ตอบได้หลายคำตอบ)								รวม
	สามี	เพื่อนบ้าน	ญาติ	พยาบาล	พนักงาน วางแผน	แพทย์	สื่อมวลชน	นักสังคม	
ผู้มารับบริการ- ทุกชั้นตอน	8.75	25.48	11.4	3.04	30.04	14.07	6.84	0.38	100
ผู้มารับบริการ- เฉพาะระยะแรก	2.1	5.6	13.98	7.0	13.28	53.84	2.1	2.1	100
รวม	5.42	15.54	12.69	5.02	21.66	33.96	4.47	1.24	100

ซึ่งผลการวิจัยที่ได้ สอดคล้องกับการวิจัยเกี่ยวกับการสำรวจความพอใจของผู้
มารับบริการวางแผนครอบครัวของกรุงเทพมหานคร¹ ซึ่งเมื่อถามถึงที่ๆ บอกให้ทราบ
เกี่ยวกับบริการของศูนย์ฯ สตรีเกือบครึ่ง (ร้อยละ 45.3) ทราบว่าทราบจากพนักงาน
วางแผนครอบครัวที่มาเยี่ยมบ้าน รองลงมาทราบจากผู้อยู่ใกล้ซิดิ ไก่แก่ ญาติ และ
เพื่อน

¹ชัยยุทธ บุญญานิตย์, "รายงานเบื้องต้นเกี่ยวกับการสำรวจความพอใจของ
ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวของกรุงเทพมหานคร ครั้งที่ 1", การศึกษาดูงานและการ
เจริญพันธุ์และการวางแผนครอบครัวของไทย, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันประชากรและ
สังคมและฝ่ายพัฒนาและวางแผน มหาวิทยาลัยมหิดล, ม.ป.ป.), หน้า 66

สำหรับค่านการสื่อสารที่มีผลต่อการปฏิสนธิ จากการศึกษพบว่า การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวด้วยวิธีต่างๆ เป็นผลให้อัตราผู้รับเพิ่ม ในไต้หวันจากการศึกษาของ L.P.Chow และ J.C.Hsu พบว่า คำบอกเล่าของเพื่อนบ้าน และญาติพี่น้องเกี่ยวกับวิธีต่างๆ ที่ใช้ในการวางแผนครอบครัว เป็นสิ่งที่แพร่หลายที่สุด โดยเฉพาะในกลุ่มที่คอยการศึกษา¹

ค. ทศนคติเกี่ยวกับการมีบุตรหลังการสมรสแล้ว ผู้วิจัยได้สอบถามเกี่ยวกับทัศนคติของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัว เกี่ยวกับการมีบุตรหลังการสมรสแล้ว พบว่า ผู้มารับบริการทุกชั้นตอนร้อยละ 36 และผู้มารับบริการเฉพาะระยะแรกร้อยละ 19 เห็นว่าควรจะมีบุตรทันที ส่วนผู้มารับบริการทุกชั้นตอนร้อยละ 64 และผู้มารับบริการเฉพาะระยะแรกร้อยละ 81 เห็นว่าควรชดเชยการเกิดไว้อีกระยะหนึ่งก่อน และส่วนใหญ่ของผู้มารับบริการทั้งสองประเภท (ร้อยละ 98.5) เห็นด้วยกับการให้มีการคุมกำเนิดในหมู่ประชาชน เหตุผลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 77) ก็เกี่ยวกับเศรษฐกิจ รองลงมาคือค่านสุขภาพของมารดา (ร้อยละ 10.5) และเหตุผลว่าจะไต่อบามเลี้ยงบุตรไต่หัวถึง (ร้อยละ 10)

ตารางที่ 17 กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา: แสดงอัตราส่วนร้อยละของทัศนคติเกี่ยวกับการคุมกำเนิดหลังสมรสแล้วของผู้มารับบริการ

ชนิดของผู้มารับบริการ	ทัศนคติเกี่ยวกับการคุมกำเนิดหลังสมรสแล้ว		รวม
	ควรมีบุตรในทันที	ควรชดเชยการเกิดไว้อีกระยะหนึ่ง	
ทุกชั้นตอน	36	64	100
เฉพาะระยะแรก	19	81	100
รวม (ร้อยละ)	27.5	72.5	100

¹ L.P. Chow and T.C. Hsu, "Progress of Fertility Control, in

สำหรับทัศนคติเกี่ยวกับการมีบุตรหลังการสมรสแล้ว จากการทดสอบไคสแควที่ระดับความมีนัยสำคัญ 0.05 ค่า $\chi^2 = 3.84$ $df=1$ ผลที่ได้จากการคำนวณ $7.24 > 3.84$ แสดงว่าทัศนคติเกี่ยวกับการมีบุตรหลังการสมรสแล้ว มีผลต่อการมารับบริการวางแผนครอบครัวอย่างสม่ำเสมอทุกชั้นตอน หรือการมารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรก

เมื่อดูจากการตั้งครรถังถึง 14 ราย ของผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรกจากตารางที่ 15 อาจเป็นไปได้ว่า เมื่อผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวทุกชั้นตอนมีบุตรแล้ว จึงมารับบริการเพื่อชดเชยการมีบุตรให้ห่างขึ้น แต่ผู้มารับบริการวางแผนครอบครัวเฉพาะระยะแรก ซึ่งส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการชดเชยการมีบุตรไว้สักระยะหนึ่งก่อนหลังการสมรสแล้วก็มีมารับบริการคุมกำเนิด ต่อเมื่อต้องการมีบุตรจึงเลิกการมารับบริการ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย